

2023 Cumhurbaşkanlığı Seçim Sürecinde Siyasal Söylem: Meral Akşener Örneği

Political Discourse in the 2023 Presidential Election Process: The Meral Akşener Example

Ayşe Çelikbaş Aykut

Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimsel Enstitüsü, İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi Sakarya, Türkiye, acaykut@gmail.com

Öz: Siyasal iletişim sürecinde, siyasal aktörlerin ideolojik bir söylem geliştirmesi ve bunun geniş kitlelere yayılması noktasında çok çeşitli iletişim ortamlarından ve yöntemlerinden faydalanması söz konusudur. Özellikle günümüz dijital dünyasında sosyal medya platformları bu amaca hizmet etmekte ve siyasi aktörler için kitlelere daha hızlı ulaşmalarını sağlamaktadır. İster geleneksel medya ister dijital medya olsun siyasal iletişim sürecinde retorik ikna amaçlı yürütülen faaliyetlerde ana çatıyı oluşturabilmektedir. Retorikten propagandaya dönüşmüş olan ikna etme sanatının siyasal iletişimin bir aracı haline gelmesi noktasında, 2023 Türkiye Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Genel Seçim sürecindeki krizin ayrıntılı analiz edilmesi önemlidir. Siyasi krizin nedeni Millet İttifakı'nın ortaklarından İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in ittifaktan seçime çok yakın bir tarihte ayrılması ve tekrar ittifaka geri dönmesidir. Bu çalışma, 2023 Cumhurbaşkanlığı seçim döneminde Meral Akşener'in Altılı Masa'dan ayrılması sonrasında yapmış olduğu basın açıklaması ve konuya ilişkin katıldığı YouTube programında üretmiş olduğu siyasal söylemleri siyasal iletişim bağlamında eleştirel olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yönteminin benimsenmiş olduğu araştırmanın deseni durum çalışmasıdır. Konuşma metinleri T. Van Dijk'in eleştirel söylem analizi metodu ile incelenerek, Akşener'in söylemlerindeki retorik unsurların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Analizi yapılan metinlerde anlamı güçlendirmek, hatta seçmenine Altılı Masa'dan ayrılışının 'haklı' gerekçelerini sunmak amacıyla, kelime seçimi ve cümle yapılarının özenle seçildiği tespit edilmiştir. Konuşmacı, Aristo retorikini oluşturan Ethos, Pathos ve Logos'un tüm unsurlarını metnin tamamında kullanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Retorik, Siyasal İletişim, Eleştirel Söylem Analizi

Geliş Tarihi/Received: 27.03.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 14.06.2024
Yayımlanma Tarihi/ Available Online: 27.06.2024

Abstract: In the political communication process, it is essential for political actors to develop and disseminate ideological discourse to the masses. Social media platforms, in today's digital world, facilitate this by reaching large audiences quickly and effectively. Rhetoric plays a significant role in political communication, especially when combined with propaganda and persuasion techniques. This study examines these techniques in the context of the 2023 Turkish Presidential and General Elections. The political crisis under scrutiny is Meral Akşener, the leader of the Good Party, leaving and then rejoining the "Millet İttifakı" (Nation Alliance) shortly before the election. The study aims to critically analyze Akşener's political discourses during the 2023 Presidential election, following her departure from the Altılı Masa ("Six-Party Table") group, as conveyed in her press statements and YouTube appearances. Using a qualitative case study approach, T. Van Dijk's critical discourse analysis method was applied to her speeches to identify rhetorical elements. The analysis revealed that her word choice and language structure were carefully selected to justify her departure to her voters. Her speeches incorporated Aristotle's rhetorical elements—Ethos, Pathos, and Logos—throughout the texts to enhance the persuasiveness and convey her "just" reasons for leaving the alliance.

Keywords: Rhetoric, Political Communication, Critical Discourse Analysis

Extended Abstract

The Presidential and Turkish General Elections held in May 2023 can be considered among the most critical elections in Turkish electoral history. The Presidential Government System has completely changed the electoral system and the candidate who receives 50%+1 is elected President. In the event that no candidate gets above 50% in the first round, the President elected in the second round forms the Council of Ministers and holds power for five years. This reorganization of the electoral system in

Cite as (APA 7): Çelikbaş A. (2024). 2023 Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinde siyasal söylem: Meral Akşener örneği. *Sakarya İletişim*, 4(1), 82-100.

Türkiye has led political parties to form alliances of sorts. In the 2023 elections, five different alliances entered the elections. "Cumhur" and "Millet" alliances participated in the second round as the two alliances that received the highest number of votes. The 2023 election is important as it was the election in which the "Millet" alliance came closest to power. Two months before the elections, which the opposition voters thought were so close to power, a crisis occurred in the "Millet" Alliance on the day the presidential candidate was announced. "İyi" Party President Meral Akşener, one of the partners of the "Millet" Alliance, announced she had withdrawn from the alliance at a press conference. On the other hand, after various negotiations, she rejoined the "Millet" Alliance on March 6, 2023. During the election campaigns, Meral Akşener did not make any statements about the process of her departure and comeback, and gave an interview on the digital platform YouTube channel on September 6, 2023, 4 months after the election. In this study, a qualitative paradigm was adopted, and a case study was preferred. Meral Akşener's statement at the press conference after "İyi" Party's withdrawal from the alliance and her interview after the election were transcribed into written texts. The statements made at different times were analysed using the critical discourse analysis method.

The aim of the study is to examine the arguments used by Meral Akşener to persuade her voters through the discourse she created in her statements at two different times. Van Dijk's Critical Discourse Analysis was used to analyze the arguments she used to explain her withdrawal from the alliance two months before the election after nearly two years of alliance negotiations and her rewithdrawal from the alliance after the election was lost. Meral Akşener, as one of the important representatives of Turkish politics and nationalist ideology; the macro and micro structures of her discourse, subject and time-based thematic constructs and the rhetorical elements of the text while explaining these radical decisions (leaving/rejoining the Alliance) she took at a very critical time in terms of political communication strategies, during a period of intense election campaigns.

Critical discourse analysis takes into account the title, subtitle and context information presented in the content of the text, regardless of the medium, in macro-structures, while word choices or syntax are examined in micro-structures. Different codes are used in different forms of communication (Van Dijk, 2004, s. 42-44). As a matter of fact, the thematic structure used by Van Dijk in discourse analysis, which is among the macro structures, the Youtube broadcast itself as a schematic structure, which is also among the macro structures, and the video content (word choice, sentence, metaphor, metonymy) as micro structures will be subject to analysis (Binark, 2007).

The findings of the study are evaluated under two headings. The first section includes the findings of Meral Akşener's press conference on March 4, 2023 (speech text 1) and the second section includes the findings of her interview on the digital platform Youtube channel on September 6, 2023 (speech text 2). These texts are discussed at two basic levels according to their macro and micro structures. Within the scope of the discourse analysis outlined by Van Dijk, the macro-structures of Meral Akşener's two speeches were analyzed through thematic fiction. It can be said that the thematic constructions of these speech texts are based on subject and time-based thematic constructions and that she tries to strengthen the text rhetorically with thematic discursive techniques. Under the heading of schematic constructs, event presentation and results, background and contextual information analyses were included. According to the event presentation and results, the entire press release consists of 14 minutes and 28 seconds and 1270 words. In the press statement, which does not accept questions from members of the press, 699 different words are used. She constructed her text on concepts such as nation, today/tomorrow, duty, will, and the future with references to the past. According to background and contextual information, she points to the social and political aspects of the events. It is not possible for the speaker to provide all the details about the content in a speech. While forming the text, the speaker, although it is not possible to explain the entire historical process, constructs the framework of the text with some references and hints that indicate these details. To strengthen the meaning in the text and even to present justifiable reasons for her withdrawal from the Six-Party Table to her electorate, word

choices and sentence structures were meticulously selected. She embedded all the elements of Ethos, Pathos and Logos that constitute Aristotle's rhetoric throughout the text. She deliberately chose historical reference points and made a clear distinction between Us/Them through syllogisms. She seems to repeat in every paragraph her assertion that she is at the same point today as she was in the past, in other words, that she is trustworthy. Through idioms and metaphors, historical characters and events, she seems to have tried to stimulate the emotions of her audience. It can be clearly stated that her choice of words is harsher, especially when she talks about "them" - her opponents.

1. Giriş

Siyasal iletişim kampanyaları, seçim kampanyalarından bağımsız olarak siyasi partilerin tüm zamanlara yayılmış olan iletişim stratejilerinin tamamıdır. Seçim dönemlerinde ise özellikle çok iyi işlemesi gereken siyasal iletişim sürecinin, 1950'lerden itibaren yaygın bir biçimde kullanıldığı bilinmektedir. Siyasi Partiler ve liderler, siyasal iletişim faaliyetleriyle kendilerini siyasal alanda konumlandırarak seçmenleriyle bir bağ kurma çabası içerisindeyler. Bu konumlandırma ile oluşan imaj, siyasal aktörün kendisini ve ideolojisini kavrayışının, tanımlayışının ve kendisine ait bütün temsillerin ifadesi olan kimliğinin elde edilmesini sağlamaktadır. Ayrıca siyasal iletişim araç ve yöntemleri, siyasal aktörlerin ideolojik bir söylem geliştirmesine ve ideolojik içerikli söylemin geniş kitlelere yayılmasına katkı yapmaktadır.

Bu bağlamda, Mayıs 2023 Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Genel Seçimleri, ittifakların yarıştığı bir seçim atmosferine dönüşmüştür. Mayıs ayında gerçekleşen seçimlerde Cumhuriyet İttifakı (AKP, MHP, BBP, DSP, Yeniden Refah Partisi, Huda-Par), adaylarının mevcut Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan olduğunu ittifak kurulduğu tarihten itibaren ifade etmişlerdir. Altılı Masa olarak da tanımlanan 12 Şubat 2022'de kurulan Millet İttifakı'nı oluşturan siyasi partiler (CHP, İyi Parti, Saadet Partisi, Gelecek Partisi, Deva Partisi, Demokrat Parti), 28 Şubat 2022 tarihinde güçlendirilmiş parlamenter sisteme geçiş amacıyla bir deklarasyon yayınlayarak mutabakat metni imzalamışlardır. Süregelen toplantıların ardından 30 Ocak 2023 tarihinde Ortak Politikalar Mutabakat metni yayınlanmıştır (Gazete Duvar, 2023). Muhalefetin büyük çoğunluğunu temsil eden Altılı Masa, 3 Mart 2023'te Cumhurbaşkanı adaylarının CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu olduğunu açıklamıştır. Bu açıklamanın hemen ardından 4 Mart 2023'te, Millet İttifakı'nın güçlü ortaklarından İyi Parti, Kemal Kılıçdaroğlu'nun adaylığını desteklemediğini ilan ederek Altılı Masa'dan kalktığını duyurmuştur (Anadolu Ajansı, 2023). Ancak üç gün süren müzakereler sonucunda 6 Mart 2023 tarihinde masaya geri dönerek Millet İttifakı'nın adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nu desteklediklerini ifade etmişlerdir (Bayır, 2023).

Bu çalışma, 2023 Cumhurbaşkanlığı seçim döneminde Meral Akşener'in Altılı Masa'dan ayrılması sonrasında yapmış olduğu basın açıklaması ve konuya ilişkin katıldığı YouTube programında üretmiş olduğu siyasal söylemleri siyasal iletişim bağlamında eleştirel olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Konuşma metinleri T. Van Dijk'in eleştirel söylem analizi metodu ile incelenerek, Akşener'in söylemlerindeki retorik unsurların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Söylem analizi yöntemi ile Akşener'in konuşmalarını analiz eden öncül çalışmalarda Kılıçarslan (2022), Meral Akşener'in konuşmalarının içerik analizini yapmıştır. Kadınların siyasal hayata katılımı ve varoluşu üzerinden değerlendirilen çalışmada, Avrupa'da muhafazakar parti lideri olan Angela Merkel ile Terasa May'in siyasal söylemlerinin analizleri ile karşılaştırılmıştır. Ünür'ün (2024), siyasal iletişimde dijital mecraların kullanımının incelenmesine yönelik çalışmasında, Türkiye'de birinci turu 14 Mayıs 2023 ve ikinci turu 28 Mayıs 2023 tarihlerinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin her iki turunda da yer alan Recep Tayyip Erdoğan ve Kemal Kılıçdaroğlu'nun X hesaplarından yaptıkları paylaşımlar analiz edilmiştir. Adayların paylaştıkları mesajlar, metin madenciliği ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak incelenmiştir.

Bir çeşit veri madenciliği uygulaması olan metin madenciliğinde veri kaynağı olan metinler, anlamlı örüntüler oluşturacak biçimde sınıflandırılmaktadır. Göksu (2019), çalışmasında 2007-2018 arasında gerçekleşen genel ve yerel seçim ile anayasa referandumlarını içeren yedi balkon konuşmasının içerik ve söylem analizini yapmıştır. Çalışmanın amacının, farklı dönemlerde ve farklı seçimlerden sonra yapılan balkon konuşmalarında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar olduğunu tespit etmek ve medyatik söyleminin anlam haritasını çıkarmak olduğu belirtilmiştir. Balkon konuşmaları, içerik analizi türü olan frekans (sıklık) analiziyle incelenmiştir. Sözcüklerin frekansları belirlenmiş, yapılan kodlamalara bağlı olarak kategoriler saptanmıştır. İçerik analiziyle balkon konuşmalarının ağırlıklı olarak hangi konular üzerine inşa edildiği tespit edilmektedir. Frekans analiziyle sözcüklerin ve kodların metindeki görülme sıklığı tespit edilmiştir.

Bu çalışma ise Meral Akşener'in 4 Mart 2023 tarihinde ittifaktan ayrıldığını ilan ettiği basın açıklaması ile 14-28 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından katıldığı ilk program olan, YouTube'da yayınlanan programda verdiği mülakatı T. van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelemektedir.

2. Siyasal Söylem ve Retorik

Siyasal iletişim genel olarak seçmenlerin ikna edilmesi olarak dar bir biçimde açıklansa da bu tanımın siyasal iletişimi oluşturan tüm unsurları kapsamadığı bilinmektedir. Siyasal iletişimi sade bir biçimde tanımlamak gerekirse; "siyasi aktörlerin belli ideolojik amaçlarını, politikalarını belli gruplara, kitlelere, ülkelere ya da bloklara kabul ettirmek ve gerektiğinde eyleme dönüştürmek, uygulamaya koymak üzere çeşitli iletişim tür ve tekniklerinin kullanılması" olarak özetlenebilir (Aziz, 2013, s.3).

Siyasal iletişim alanında yapılan çalışmaların 1950'li yıllardan itibaren sektörel bir uygulamaya dönüştüğünü söylemek mümkündür. Dünya savaşlarıyla paralel biçimde iletişim araçlarının kitleler üzerindeki etkisinin incelendiği, özellikle Chicago ekolünün üstlendiği çalışmaların, alan araştırmalarının sonucu olarak siyasal iletişim, siyasetçilerin profesyonel olarak başvurdukları bir disiplin haline dönüşmüştür (Tokgöz, 2014, s.88).

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, 1950'li yıllarda başlayıp 1990'lara kadar devam eden dönem siyasal iletişimin modern dönemidir. Dünya savaşlarında kullanılan propaganda çalışmaları ve kitle iletişim araçlarının kullanımı iletişim modellerinin ortaya çıkışına neden olmuştur. Etki çalışmalarına dair yapılan araştırmalar sonucunda, Amerikan Başkanlık seçimlerinde yürütülen çalışmaların bir iletişim kampanyasına dönüştüğü görülmektedir. Başkanlık seçimlerinde kullanılan afişler, televizyon programları, gazete ilanları, kamuoyu yoklamalarından oluşan seçim kampanyalarının örneklerinin kısa süre içerisinde tüm dünyada kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Bu etkinin yaygınlaşması neticesinde siyasal iletişim bir sektör olarak da kendisine alan açmıştır. Bu dönem ayrıca kamuoyu yoklamaları ve pazarlama tekniklerinin devreye girdiği dönemdir. Önceki dönemlerin aksine karar alma süreçlerinde adayların ve politikacılarının sevgileri yerine, kampanyayı yürüten yeni aktörler, yeni profesyoneller devreye girmiştir (Özçetin, 2021, s.15; Lilleker, 2013, s.42).

Türkiye'de seçim kampanyalarının, 1946 yılında çok partili hayata geçilmesi ile birlikte dünyadaki örneklerini takiben profesyonelleşmeye başladığı görülmektedir. Miting, afiş, radyo ve gazete ilanları dönemin en etkili siyasal iletişim araçlarıdır (Bekiroğlu, 2020, s.156). Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile birlikte siyasal iletişim araçlarının da değiştiği söylenebilir. Türkiye'de televizyonun kullanımının yaygınlaşmasına denk gelen seksenli yıllarda, seçim kampanyalarını profesyonel reklam ajanslarının yürütmeye başladığı bilinmektedir (Tokgöz, 2014, s.41).

Siyasal iletişim kavramının kullanımı 1960'lı yıllarda başlamış olsa dahi, İlk Çağ'dan itibaren halkı ikna etmenin gerektiği durumlarda benzer uygulamaların kullanıldığı görülmektedir. İlkçağda retorik ve Orta Çağ'da propaganda olarak adlandırılan ikna amaçlı yürütülen faaliyetlerin siyasal iletişimin ilk örnekleri olduğu ifade edilmektedir (Tokgöz, 2014, s.20). Retorik, ilk olarak Eski Yunan Atina'sında

doğmuştur. Sözlü kültürün egemen olduğu bir toplum olması sebebiyle hukuk, eğitim, siyaset ve felsefe konuşmaya dayalı bir alan olarak var olmaktadır. Bu kültürün içinde yetişmiş olan hatiplerin olağanüstü söylevleriyle halkı etkiledikleri bilinmektedir. Ancak zamanla, bu etkinin gözlemlenmesi sonucunda, doğaçlama yapılan söylevlerin yerini, belli bir düzene ve sonuca yönelik önceden hazırlanan metinler almıştır. MÖ 5. yüzyılın sonlarında retorik bir kavram olarak adlandırılması konuşma metinlerinin belli bir düzene oturtulması sonucunda gerçekleşmiştir (Zeybek, 2022, s.148). Retorik, belli bir durumda elde var olan inandırma yollarını kullanma yetisidir. Retoriksel metinlerin içi boş, yalan, sadece karşı tarafı kandırmaya yönelik bir konuşma olarak algılanmasının doğru olmadığı belirtilmektedir. Aksine retorik, ünlü siyasetçilerin toplumları/grupları ikna etmelerini sağlayan dinleyicilerin duygularını harekete geçirerek düşüncelerini şekillendiren en önemli araçlarıdır (Jowett & O'Donnell, 2017, s. 69; Aziz, 2007, s. 17-18).

Retorik kavramıyla birlikte, İlk Çağ'dan itibaren, kullanım amacına yönelik olarak farklı görüşler de kendini göstermiştir. Platon, *hakikatin doğasını araştırma işinin hitabet ve iknanın gücüyle çarpıtılabileceğine* ilişkin kaygıları nedeniyle, retorik bilgisinin, filozoflar dışında kullanımına karşı gelmektedir. Bu sebeple Aristoteles'in eşitlikçi tavrına karşı çıkmaktadır. Aristoteles ise, eğitim görmüş her yurttaşın retorik sanatını; mahkemelerde, siyasal toplantılarda ve törenlerde kullanılacak biçimde, gündelik hayatta kullanması gerektiğini vurgulamaktadır (Çankaya, 2019, s.17; Köker, 2016, s.86).

Aristoteles *Retorik* adlı eserinde iknayı Ethos, Pathos ve Logos'tan oluşan üç kanıtı dayandırmaktadır. Ethos, kaynağın inanırılığını; Pathos, duygusal çekiciliğini; Logos ise mantıksal çekiciliğini ifade etmektedir (Aristoteles, 2013, s.31). Konuşmacı metinde bu üç kanıtı taşıyorsa dinleyicilerin ikna edilmesi mümkün olabilmektedir. Aristoteles, Ethos, Pathos ve Logos olarak adlandırdığı bu kanıtların sanatsal kanıtlar olduğunu ifade etmektedir. Ethos, konuşmacının ses renginin, jest ve mimikleri gibi kendine has özelliklerinin iknaya etkisini içermektedir. Logos ise ikna edilmeye çalışılan konunun mantıksal ilişkisini ortaya koymaktadır. Pathos ise daha ziyade konuşmacının dinleyicinin duyguları ile kurduğu iletişimi ifade etmektedir (Aristoteles, 2013, s.3).

Retorik kullanım amacı sadece insanları bir şeye inandırmak değil, bir şey için harekete geçirmektir. Bu sebeple siyasal bir araca dönüşmüştür. Yeni bir gerçek kurmanın aracı haline gelmiştir (Çankaya, 2019, s.19). Çünkü retorik, biçimden ziyade içerik ve anlam çalışmasıdır. Konuşmacının kullandığı uyaklar, metaforlar, benzetmeler, ironi, örtmeceler, abartmalar ve buna benzer söz oyunları söylemin ortaya çıkmasını sağlarken; dramatisasyonlar, yinelemeler, kurbanlaştırmalar gibi güçle yan anlamlarla söylem belirginleştirilir (Zeybek, 2022, s.151). Orta Çağ'da Katolik Kilisesi'nin iman ve inancını barışçıl yollardan yaymak adına tekrar retorik öğeleri kullanmaya başladığı bilinmektedir. Hatta örgütlü bir biçimde Hristiyanlığı tüm dünyaya duyurmak amacıyla "Sacra Congregatio de Propaganda Fide" ismiyle Roma Katolik Kilisesine bağlı resmi bir kurum kurulmuştur (Yeğen, 2022, s.51).

Mutlu'nun (2017); örgütlü inandırma etkinliği, çeşitli inandırıcı ya da ikna edici araçlarla fikirlerin ve değerlerin yayılması olarak tanımladığı propaganda, retorik yeniden hayata dönüşü olarak düşünülmektedir. 20. yüzyılda Lasswell'in Antik çağda Aristo'nun retorik ismini verdiği iletişim modeli üzerine, Genel İletişim Modeli ya da Propaganda Modeli olarak bilinen kuramı ile iletişim biliminin kuramsal ve yöntemsel olarak temelini attığı kabul edilmektedir (Güngör, 2016, s.59).

Yirminci yüzyıla gelindiğinde ise retorikten propagandaya dönüşmüş olan ikna etme sanatının kitle iletişim araçlarının etkin biçimde kullanımı ile birlikte siyasal iletişimin bir aracı haline dönüştüğü söylenebilir (Tokgöz, 2015, s.120). Bu süreçte ise özellikle siyasal iletişim alanında "söylem" önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylem kavramı disiplinler arası özelliğe sahip, kültürel ve sosyopsikolojik bir terim olarak tanımlanmaktadır. Dilbilimciler, dili bir iletişim aracı olarak algılamının ötesinde her tür ilişkinin kurulduğu ve üretildiği bir alan olarak görmektedirler (Güngör, 2016, s. 256). Söylem, dilin kullanımı, konuşma tarzı, argüman kullanımı, ideoloji aktarımı gibi kavramsal olarak birden çok işlevi ihtiva ettiği gibi, aynı zamanda dilin anlamsal boyutuyla gücü elde etmek için de

kullanılmaktadır. Toplumsal ilişkiler; söz ve yazıyla gerçekleşir, yapılır, gerçeklik kazanır, değerlendirilir, meşrulaşır ve bir toplumsal eylem şekline dönüşür (Özüdoğru, 2016, s.89).

Söylem, onu kullanan öznenin bakış açısına göre şekillenerek yeni bir gerçeklik inşa eder. Van Dijk, söylemlerin; ideolojiler, bilgi ve toplumsal kavrayış ile oluştuklarını ve yeniden üretildiklerini ifade etmektedir (Dijk, 2010, s.10). İktidar sahipleri topluluğa seslenirken sadece düzgün cümleler kurarak konuşmak gayretiyle hareket etmemektedir. Kullandıkları dil çoğunlukla kendi iktidarlarını yeniden inşa etme gayretiyle oluşturulmuş bir söyleme sahiptir. Bu bağlamda, bu çalışma güncel bir örnek olarak 14-28 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından Meral Akşener'in yaptığı basın açıklaması ve dijital bir platformda verdiği mülakat, T. van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelemektedir.

3. Yöntem

Bu çalışmada, 2023 Cumhurbaşkanlığı seçim döneminde Millet İttifakı'nın ortaklarından İyi Parti Genel Başkanı Meral Akşener'in ittifaktan seçime çok yakın bir tarihte ayrılması ve tekrar ittifaka geri dönmesi sürecinde yaşanan siyasi krize odaklanmaktadır. Çalışma Akşener'in Altılı Masa'dan ayrılması sonrasında yapmış olduğu basın açıklaması ve konuya ilişkin katıldığı YouTube programında üretmiş olduğu siyasal söylemleri, siyasal iletişim bağlamında eleştirel olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada nitel paradigma benimsenmiş ve durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışmasında temel fikir bir durumu seçmek ve bu durumun bir sorunu ya da bir meseleyi nasıl gösterdiğini açıklamaktır. Çalışmada durum açıkça belirtilir. Durumla ilgili konu hakkında derinlemesine bir bakış açısı sağlamak için birden fazla veri kaynağından yararlanılabilir (Creswell, 2023, s.263). Araştırmanın çalışma grubunu iki konuşma metni oluşturmaktadır. Bunlar; İyi Parti lideri Meral Akşener'in 2023 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri öncesi muhalefet partilerinin kurmuş olduğu ittifaktan ayrılma kararını açıkladığı 4 Mart 2023 tarihinde yaptığı konuşması ile seçimlerin ardından dijital bir platformda konuya yönelik yapmış olduğu ilk mülakattan oluşmaktadır. Basın toplantısı 4 Mart 2023 tarihinde gerçekleşmiş ve 14 dakika 28 saniye sürmüştür. Dijital platformda verdiği mülakat 6 Eylül 2023 tarihinde yapılmış ve 1 saat 25 dk 48 sn sürmüştür. Bu videolar metne dökülmüştür. Bağlı olduklarını mecradan bağımsızlaşarak bir metne dönüşmüştür. Çalışmadan elde edilen veriler T. Van Dijk'in eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir.

Söylem analizi en basit anlamıyla bir metinde inşa edilen dilin incelenmesidir. Ancak bu inceleme ifade edilen dilsel öğelerin basit bir incelenmesi değildir. İfadelerin, söz dizimsel ve semantik sınırlarının ötesine gitmeyi ve orada bulunan anlam ve içeriği incelemeyi gerektirmektedir. Eleştirel söylem analizi ise, bazı alanların söylem boyutlarıyla meşguldürler. Bunlar öncelikle iktidarın kullanımı, adaletsizlik ve eşitsizliktir. Dolayısıyla eleştirel söylem çözümlemesi, eleştirel olarak çözümlenmesi gereken sosyal sorunlarla ilgilenmektedir. Eleştirel söylem çözümlemesi yapan araştırmacılar, açık bir sosyo-politik duruşa sahiptirler. Bu araştırmacılar, eleştirel söylem disiplini içinde ve hatta söylem alanı kapsamında topluma bakış açısını, amaçlarını açıkça ortaya koyarlar (Özer, 2022, s.39).

Söylem analizi, aynı anda sözlü ve yazılım metinlerdeki dil bilgisi, kelime bilgisi ve bütünlük gibi dil bilimsel unsurlara ve metinlerin oluşumunu ve insanların nasıl düşündüğünü hissettiğini ve nasıl davrandığını şekillendiren daha geniş sosyokültürel ve politik bağlamla ilişkilidir. Eleştirel söylem analizi anlamın, daha ziyade dilin ve sosyal uygulamaların farklı tarihsel dönemlerde ifade etmede ve ayırtmada etkili olduğunu ileri sürmektedir (Barlett & Vavrus, 2021, s.98).

Van Dijk, eleştirel söylem analizi yöntemini haber metinleri üzerinde uygulamıştır. İletişim bilimlerinde yapılan pek çok çalışmada haberlerin sunumlarını bu yöntemi kullanarak analiz etmektedir. Ancak eleştirel söylem analizi yöntemi sadece haber içeriklerinin analizini yapmakla kalmamaktadır. İçerisinde söylem bulunan görsel dahil her metnin, farklı iletişim biçimlerinin de analiz edilebileceği, söylemin makro ve mikro yapısal özelliklerine göre sınıflandırılabileceği bir analiz türüdür. Van Dijk,

yeni medyayı sahip olduğu multimedya biçimselliği göstergelerin, simge sistemlerinin, iletişim çeşitlerinin, farklı veri türlerinin tek bir araçta toplanması olarak tarif etmektedir (2004, s.146). Dolayısıyla bu çalışmada YouTube kanalında yayınlanan bir röportajın kullanılması sadece mecranın değiştiği anlamına gelmektedir. Bu çalışmada, eleştirel söylem analizi mecra ayırmaksızın metnin içeriğinde sunulan, makro yapılarıdaki başlık, üst başlık ve bağlam bilgilerini; mikro yapılarıda ise sözcük seçimleri ya da söz dizimlerini ele almaktadır. Farklı iletişim biçimlerinde farklı kodlar kullanılır (Van Dijk, 2004, s. 42-44). Nitekim, Van Dijk'ın söylem analizinde kullandığı ve makro yapılar arasında yer alan tematik yapı, yine makro yapılar arasında yer alan şematik yapı olarak Youtube yayınının kendisi ve mikro yapılar olarak da video içeriği (kelime seçimi, cümle, metafor, metanomi) çözümlemeye tabi olacaktır (Binark, 2007).

Öncül çalışmalara bakıldığında; Çakmak (2019), gazetelerin manipülasyon gücünün ve haber üretiminde tarafsız yayın konusundaki dezenformasyon sorunsalını, birbirinden farklı sahiplik yapıları bulunan Milliyet, Cumhuriyet, Star ve Türkiye gazetelerinin 31 Mart 2019 Mahalli İdareler Genel Seçimleri ile ilgili haberleri, üç gün süreyle, T. A. van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz etmiştir. Yeğin (2023) ise van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemini Youtube videolarına uyarlamıştır. Youtube, dijital platformlar içerisinde gerek kullanıcı sayısı ile gerek video yüklenme ve izleyici sayısı ile popülaritesini her geçen yıl artıran bir eğilime sahip olduğundan, "komik video" etiketiyle yüklenmiş içeriklerdeki "nefret söylemlerini" Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi yöntemiyle ortaya çıkarmaktadır. Özer (2022) ise çalışmasında iki haber üzerinden eleştirel söylem çözümlemesinin nasıl yapıldığını ayrıntılı olarak göstermiştir. Teun Adrian van Dijk'ın eleştirel söylem çözümlemesi özellikle iletişim çalışmalarında çok başvurulan bir yöntem olduğundan örnek bir uygulamanın bilimsel çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

4. Bulgular

Çalışmanın bulguları iki başlık halinde değerlendirilmiştir. İlk bölümde, Meral Akşener'in 4 Mart 2023 tarihinde yaptığı basın toplantısı (konuşma metni 1); ikinci bölümde 6 Eylül 2023 tarihinde dijital platform olan Youtube kanalında verdiği mülakata (konuşma metni 2) dair bulgular yer almaktadır. Bu metinler makro ve mikro yapılarına göre iki temel düzeyde açıklanmıştır.

Şekil 1

Eleştirel Söylem Analizi Ana Başlıkları

4.1. Basın açıklamasına (konuşma metni 1) yönelik bulgular

Basın açıklamasının makro yapıları şu şekildedir. Van Dijk'ın çerçevesini belirlediği söylem analizi kapsamında Meral Akşener'in basın açıklamasının makro yapıları tematik kurgu üzerinden incelenmiştir. Akşener'in konuşma metninin tematik kurgularını özne, zaman bazlı tematik kurgu üzerinden oluşturduğu ve tematik söylemsel teknikler ile metnin retorik açıdan güçlendirmeye çalıştığı söylenebilir. Konuşma metnine dair tematik kurgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1*Tematik Kurgular*

Özne		Zaman	Söylemsel teknikler
Biz	Onlar	Geçmiş - 2002	Olumlama /olumsuzlaştırma
İyi Parti	AKP	Şimdi	Meşrulaştırma / meşruiyeti sorgulatma
Türk milleti	5 siyasi parti	Gelecek	
Altılı masa	Kemal Kılıçdaroğlu		

Çalışmadaki verilerden elde edilen özne bazlı tematik kurgulara bakıldığında; metnin “Biz” ve “Onlar” olarak tasarlandığı, ayrıca “Biz” ve “Onlar” öznesi ile ifade edilenlerin, metnin giriş, gelişme ve sonuç bölümünde farklılaştığı görülmektedir. Biz; kimi cümlelerde İyi Parti, kimi cümlelerde Türk Milleti, kimilerinde de Altılı Masa iken; Onlar ise kimi kullanımında AKP, kimisinde diğer beş partiyi, kimisinde de Kemal Kılıçdaroğlu’nu ifade etmektedir. Ayrıca metinde özne bazlı tematik kurguda yer alan ancak Biz’e ne de Onlar’a dahil ettiği bir başka küme mevcuttur. Bu küme içerisinde ise bizzat açıkça isimlerini kullandığı özneler Ekrem İmamoğlu ve Mansur Yavaş’tır.

Makro yapılar incelediğinde tematik kurgular *Zaman Bazlı Tematik Kurgu başlığında*, Meral Akşener’in bizzat kendisinin kaleme aldığını ifade ettiği basın açıklaması geçmişten geleceğe bir projeksiyon sunmaktadır. Metin zaman bazlı tematik kurgusu, 2002 yılından günümüze tarihsel bir perspektiften değerlendirilerek oluşturulmuştur. Basın açıklaması Akşener’in Türkiye Cumhuriyeti’nin ikinci yüzyılına dair beklentileri ile bitirmiştir.

Aynı yapılar *Tematik Söylemsel Teknikler başlığında*; metinde geçen ifadeler incelendiğinde, olumlama/olumsuzlaştırma; meşrulaştırma/meşruiyetini sorgulatma yoluyla retoriksel açıdan güçlü bir söyleme sahip olduğu görülmektedir. Tekrar cümlelerinin kullanılması, yapısal açıdan basit cümleler kurulmasına rağmen metinde sürekli tekrarlayan özne ve yüklemeler yer verilmesi, konuşmanın etkisini arttırmak amacıyla kurgulanmıştır. Deyimler, betimlemeler, benzetmeler ve metaforlar yoluyla anlamın güçlendirildiği görülmektedir.

Akşener’in basın açıklaması van Dijk’in söylemsel analizine göre şematik kurgular başlığı altında incelenmiş, olay sunumu ve sonuçları ile ardalan ve bağlam bilgisi analizlerine yer verilmiştir. Konuşmanın şematik kurguları incelendiğinde;

Olayın sunumu ve sonuçlarına göre, basın açıklamasının tamamı; 14 dakika 28 saniyeden, 1270 sözcükten oluşmaktadır. Basın mensuplarından soru kabul edilmeyen basın açıklamasında 699 farklı sözcük kullanılmaktadır. Metnini, millet, bugün/yarın, vazife, irade gibi kavramlar üzerinden, geçmişten referanslarla geleceğin anlatılması üzerine kurgulanmıştır. Millet (50), vazife (21), bugün (20), aynı (16), yılında/ karşılarında/ dimdik/irade (9) kez kullanılmıştır. Belirtilen kavramların tematik kurguda özneye zamana ve söylem tekniklerine dayalı olarak tarihsel, toplumsal ve siyasal bağlam içerisinde ele alınarak, kavramlar yoluyla yapılan göndermeler ve kavramların hinterlandı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ardalan ve bağlam bilgisine göre, olayların sosyal ve politik yönüne işaret etmektedir. Bir konuşmada konuşmacının içeriğe dair tüm detayları vermesi mümkün görünmemektedir. Konuşmacı metni oluştururken tüm tarihsel süreci anlatması mümkün olmasa da bu detayları işaret edecek kimi göndermeler, imalar yolu ile metnin çatısını kurgulamaktadır. Anlam ve ardalan bilgisi genel olarak metinlerde ya eksiltim yapılar ya da hiç verilmeyerek, yeni bir bağlam içerisinde belirli kalıplar içinde yorum katılarak dinleyiciye ulaştırılır. Konuşmanın sosyal, politik ve tarihsel yönünü bilmek, olayı

anlaşılır kılmakta ve neden sonuç ilişkisi kurarak konuşmadaki gömülü ideolojinin çıkarılıp anlamlandırılmasını sağlamaktadır (van Dijk, 1983, s. 54).

*nasıl ki 2002'de karşısında durduk, Bugün de aynı yerde dimdik duruyoruz.
nasıl ki 2010'da karşısında durduk, Bugün de aynı yerde dimdik duruyoruz.
nasıl ki 2015'de karşısında durduk, Bugün de aynı yerde dimdik duruyoruz.
nasıl ki 2017'de karşısında durduk, Bugün de aynı yerde dimdik duruyoruz.
nasıl ki 2018'de karşısında durduk, Bugün de aynı yerde dimdik duruyoruz.
nasıl ki 2019'da karşısında durduk, Bugün de aynı yerde dimdik duruyoruz.
nasıl ki 2020'de karşısında durduk, Bugün de aynı yerde dimdik duruyoruz. (NTV, 2023)*

Meral Akşener'in konuşmasında seçmiş olduğu tarihlerde karşısında dimdik durduğunu belirttiği olayların detaylarını vermeyerek bu tarihlerde yaşanan gelişmelerin anlam ve ardaan bilgisini dinleyiciye bırakmıştır. Bu bölümde tarihsel süreç içerisinde iktidara karşı verdiği mücadeleyi anlattığı düşünülmektedir. Daha önceki yıllarda siyasette yer almasına rağmen süreci 2002'den başlatmasının nedeni AKP iktidarının başladığı tarihe atıf yapıyor olmasıdır. 2002'den bugüne çizgilerinin değişmediğini aynı yerde ve dimdik durduğunu sürekli aynı betimlemeyi tekrarlayarak kurmakta ve anlamı güçlendirmeye çalışmaktadır. Tarihler ile ülkenin geçirmiş olduğu önemli olaylara dikkat çekmektedir. Akşener; Anayasa Referandumu, Fetö olayları, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçiş referandumu, genel ve yerel seçimler gibi Türk siyasetinin kırılım noktalarında almış olduğu kararları ve bugün bulunduğu yeri dinleyicisine anlatmaktadır (NTV, 2023).

Akşener metnin İmamoğlu ve Yavaş'a seslenerek devam ettiği bölümde kullandığı *Tüm engellemelere rağmen çok çalıştınız. Görevinizi en iyi şekilde yaptınız. Milletimizi enkazın altında bile yalnız bırakmadınız* (NTV, 2023) ifadelerinde geçen "enkaz altında bırakmadınız" ile anlatmak istediği İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri'nin 6 Şubat depremlerindeki çalışmalarına atıf yapmaktadır.

Akşener'in basın açıklaması van Dijk'ın analiz biçimine göre mikro yapılar açısından da değerlendirilmelidir. *Basın açıklamasının mikro yapıları* üç ana unsur üzerinden değerlendirilmiştir. Sentaktik çözümleme, bölgesel uyum, sözcük seçimleri ve retorik unsurları bağlamında basın açıklaması analiz edilmiştir. Analizler ve yorumlar, dönemin toplumsal ve siyasal gündemi üzerinden hareketle konjonktürel süreç ve tarihsel bağlam dikkate alınarak tartışılmıştır.

Sentaktik çözümlemeye göre, söylem içerisinde kullanılan cümlelerin nasıl kurulduğuna, öznenin nasıl konumlandırıldığına cümlelerin yapılarına bakılmaktadır. Aktif ya da pasif yapıyla kurulan bir cümlelerin anlamı farklı olabilmektedir. Meral Akşener'in basın açıklamasının Biz ve Onlar ayrımı üzerinden kurulduğu görülmektedir. Biz ile ifade edilen Özne'nin metnin içinde bağlama göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Biz diye ifade ettiği özne kimi yerlerde İyi Parti'yi, kimi yerde Altılı Masayı, kimi zaman Türk Milletini tespit ettiği görülmüştür.

İlk günden beri aynı yerde, aynı inançla, aynı kararlılıkla duruyoruz, durmaya da devam edeceğiz (NTV, 2023) cümlesinde özne temalı kurgu İyi Parti üzerinden kurulurken kurulmuştur. Metnin tamamının sentaktik çözümlemesinde etken ve edilgen yapıların cümlelerin olumlu ve olumsuz anlamlarına göre değişiklik gösterdiği net bir şekilde ifade edilebilir.

Ortak Cumhurbaşkanı adayının veriye dayalı, rasyonel ve objektif bir usul ile belirlenmesini de önerdik. Ancak maalesef ve maalesef, bu görüş ve önerilerimiz masadaki paydaşlar tarafından kesin bir biçimde reddedildi (NTV, 2023) cümlelerinden örnekle, rasyonel ve objektif usul ifadelerinin geçtiği cümle etken yapı ile kurulurken, taleplerinin reddedildiğini anlattığı cümlelerin edilgen olarak kurulduğu görülmektedir.

Aday belirleme sürecinde İyi Parti'nin *kıskaca alınmış dayatmaya mecbur bırakılmış* (NTV, 2023) olduğunu söyleyerek edilgen bir ifade kullanmakta ve partisinin düştüğü durumun aynısının yıllardır Türk milletine yapıldığını belirterek, Türk Milleti ve İyi Parti arasında bir özdeşim kurmaya

çalışmaktadır. İyi parti ve Türk Milleti arasında kurduğu ilişkinin benzerini ise iktidarla altılı masanın kendi dışındaki ortakları arasında kurduğu görülmektedir.

Öznenin “Onlar” olduğunda fiillerin edilgen yapılardan oluştuğu; Cumhuriyetin yıpratılan değerleri, tarumar edilen demokrasi, Pranga vurulan Hürriyet gibi tamlamalarda net bir biçimde görülmektedir. *Hakarete uğradık, dişimizi sıktık. İftiraya uğradık, göğüs gerdik. Linç edildik, yıkılmadık* (NTV, 2023) cümlesi örneğinde olumsuz ifadelerin edilgen, olumlu ifadelerin ise etken çatıda kurulduğu açık biçimde ifade edilebilmektedir.

İlk gün olduğu gibi bugün de inatla ve ısrarla “ben” değil, “biz” demeye devam edeceğiz (NTV, 2023) cümlesinde Dün/bugün, Onlar/ biz karşıtlığı üzerinden kurgulanmış bir yapı vardır. Onlar ile ifade edilenler sadece kendilerini düşünseler dahi, Biz /iyi Parti’nin ise biz /Türk Milleti demeye devam edecekleri vurgulanmaktadır.

Söylem analizi yapılırken mikro yapılar aynı zamanda kelime seçimi ile de belirlenmektedir. Metinde konuşmacının kelime seçimlerinde, deyimlerden, yinelemelerden faydalandığı görülmektedir. “Ceketimi assam aday ederim” (NTV, 2023) deyimini iki kez kullanmayı tercih ettiği; kullanımının ilkinde iktidarı ve ortaklarını, ikinci kullanımında ise bu kez altılı masadaki kendi dışındaki ortakları için kullandığı söylenebilmektedir.

Bu vesileyle anlamış olduk ki şahsi hırslar, Türkiye’ye tercih edilmiştir. Anlamış olduk ki, kişisel ajandalar uğruna mübah sayılan kuyruklu yalanlar, milletin kazandığı bir büyük hakikate tercih edilmiştir. Anlamış olduk ki, yenilgi yenilgi büyüyen küçük hesaplar, 85 milyonun kazandığı kutlu bir zafere tercih edilmiştir (NTV, 2023).

Şahsi hırslar, kişisel ajandalar, kuyruklu yalanlar, küçük hesaplar gibi ifadelerde isim verilmeden altılı masanın adayı Kemal Kılıçdaroğlu kastedilmektedir. Karşısında konumlandığı *büyük hakikat ve kutlu zafer* tamlamaları ise kendisinin/İyi Partinin *veriye dayalı, rasyonel ve objektif bir usul ile yani bilimsel yöntemlerle elde ettiğini ifade ettiği olasılığın gerçekleşmesi sonucundaki geleceğe işaret etmektedir. Kelime seçimlerinde deyimlere, sık tekrarlara, metaforlara yer vererek anlamı güçlendirmeye çalıştığı söylenebilir.*

Tüm alternatiflerin kara listeye alınarak, tek bir adayın tasdiki için çalışan bir noter masasına dönüşmüştür. [...]Ancak ne bir kumar masasında ne de bir noter masasında olmayacağız. 85 milyonun geleceğini kişilerin tahakkümüne teslim edip, tehlikeye atmayacağız. Cumhuriyetimizin yeni asrını göz göre göre hiç etmeyeceğiz (NTV, 2023) cümlelerinde geçen noter ve kumar masaları ifadesi metafor olarak kullanılmıştır. Altılı masanın halkın iradesini yansıtmadığı, CHP’nin taleplerine onay veren bir hal aldığı ve anketlerde Erdoğan’a karşı açık ara önde olmalarına rağmen İmamoğlu ve Yavaş’ın adaylığının reddedilişinin seçimleri bir kumara dönüştürdüğünü ifade etmektedir.

Basın açıklamasının retoriği incelendiğinde, *bizim seçimimiz dün de belliydi, bugün de belli. Bizim yolumuz dün de aynıydı bugün de aynı. Karşımıza kim dikilirse dikilsin, önümüze ne çıkarsa çıksın bizim itirazımız, bizim mücadelemiz, dün de aynıydı bugün de aynı!* (NTV, 2023) cümlelerinde konuşma metnini Biz/Onlar, Dün / Bugün karşıtlığı üzerinden kurduğu görülmektedir. Anlamı zenginleştirmek için aynı yüklemle biten dört cümlenin ard arda kullanıldığı görülmektedir. *Çünkü biz, milletimize bir söz verdik: Milletin sesini bastıran değil, o sesi duyuran olacağımıza söz verdik. Milletin iradesinden korkan değil, o iradeden güç alan olacağımıza söz verdik. Milletin taleplerini hiçe sayan değil, o talepleri gerçekleştiren olacağımıza söz verdik* (NTV, 2023) cümlelerinde olduğu gibi gizli öznelerin (Onlar) olumsuz eylemleri gerçekleştirdiği, olumlu eylemlerinse İyi Parti (Biz) tarafından gerçekleştirileceği ifade edilmektedir.

Tıpkı 100 yıl önce olduğu gibi bugün de vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlike altındayken kurumlarımız yıpratılıp, içleri boşaltılırken, devletimizin itibarı, ciddiyeti ve hafızası her gün yok edilirken, 100 yıl önce olduğu gibi bugün de Saray hükûmeti, üzerine düşen sorumluluğu yerine getiremeyip milletimizi yokluğa mahkûm

ederken, 100 yıl önce olduğu gibi bugün de milletimiz istiklalini yine kendi azim ve kararına bağlamıştır (NTV, 2023).

Yukarıdaki cümlelerin yer aldığı metnin zaman temalı kurgusunun geçmiş- şimdi- gelecek üzerinden kurulduğu görülmektedir. Akşener, Cumhuriyetin 100. Yılına vurgu yaparak, 100 önce yaşanan kurtuluş savaşına referans verip, dün bugün benzetmesi yaparak, Osmanlı hanedanı ile iktidarı Saray Hükümeti olarak tanımlamaktadır. Anketlerden çıkan sonuçları kendine referans noktası olarak, milletin Yavaş ve İmamoğlu'nu göreve çağırdığını ifade ediyor. Nasıl ki Atatürk bir kurtarıcı ise bugün aynı görevin kendilerine millet tarafından verildiğini ifade ederek seçilmiş kişiler metaforu oluşturmaktadır.

İşte bu yüzden, buradan sizlerin aracılığıyla, Sayın Mansur Yavaş'a ve Sayın Ekrem İmamoğlu'na bir çağrıda bulunmak istiyorum (NTV, 2023) sözleriyle basın mensuplarını/ izleyicileri aracı tutarak dinleyiciyi aktif/şahit bir pozisyona çekmektedir.

Size de ateşten bir gömlek giymeyi vazife kılmıştır. Bu vazife, Cumhuriyetimizin yeni asrının şafağında yepyeni bir sayfa açma vazifesidir. Bu vazife, sadece bir dayatmayı değil, topyekûn bir dayatmacılığı yıkma vazifesidir. Bu vazife, sadece bir kişiyi değil, kendini millettten büyük gören çirkin bir zihniyeti yenme vazifesidir. Bu vazife, sadece bir seçimi değil, geleceğimizin tüm seçimlerini kazanma vazifesidir. Bu vazife, milletin sesini duyma vazifesidir. Bu vazife, millet iradesini yeniden hâkim kılma vazifesidir. Bu vazife, milletin hakkını millete teslim etme vazifesidir. Bu vazife, Cumhuriyetimizin 100'üncü yılında, Atatürk'ümüzün muasır medeniyetler hedefine ulaşma vazifesidir (NTV, 2023).

Konuşmanın yukarıdaki bölümünde art arda gelen sekiz cümle aynı ifade ile başlayıp aynı ifade ile bitmektedir. Retoriği güçlendirmek amacıyla yapılan sık tekrarlara ilave olarak, İmamoğlu ve Yavaş'a "Atatürk'ümüzün" (NTV, 2023) idealine onların ulaşabileceklerini söyleyerek onların kutsal bir vazife ile onurlandırıldığını ifade etmektedir.

Nasıl ki bundan 100 yıl önce aynı vazife, şanlı bir iradeyi tüm engelleri aşip Samsun'a çıkarttıysa, 100 yıl sonra bugün de bu vazife, prangalardan sıyrılıp milletin sinesine varmayı emretmektedir. Hiç şüphemiz yok ki bu vazife, reddedilemez bir vazifedir. Görmezden gelinemez bir vazifedir. Çünkü bu çağrının sahibi millettir! Çünkü bu sözün sahibi millettir! Çünkü bu karar millettir! (NTV, 2023)

Akşener'in İmamoğlu ve Yavaş'a Türk milleti tarafından verilen bu vazifenin yeni bir kurtuluş savaşı olarak tanımladığı, bu görevi onlara Türk milletinin verdiğini kendisini de Türk Milletinin sözcüsü konumuna getirdiği söylenebilir.

Basın açıklaması iyi ve kötü senaryoların kıyaslandığı bir tablo ile tamamlanmıştır:

Bu saatten sonra bizlere düşen bir seçim yapmaktır. Ya ıslıl ıslıl bir güneşin altında dimdik duracağız ya da uzayan gölgelerde kaybolacağız! Ya şanlı bir mücadelede milyonlarla yürüyeceğiz ya da trajik bir hikâyede figüranlık yapacağız! Ez cümle: Ya tarih yazacağız ya da tarih olacağız! İnanıyorum ki hep birlikte tarih yazacağız! (NTV, 2023)

Seçim sonuçlarında ülkeyi bekleyen iyi ve kötü senaryo "ya...ya" bağlaçları kullanılarak anlatılmıştır.

4.2. Mülakata (konuşma metni 2) yönelik bulgular

Çalışmada analizi yapılacak olan ikinci metinde de yine van Dijk'ın söylem analizi metodu, aynı temalara ve örüntülere uygun olarak ele alınmıştır. Buna göre öncelikle mülakat metnin makro yapıları daha sonra ise mikro yapıları Şekil 1'deki sıralamaya uygun olarak incelenmiştir.

Mülakat metninin makro yapıları incelendiğinde, Meral Akşener'in, 14 Mayıs ve 28 Mayıs 2023 tarihinde gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimlerini Millet İttifakı'nın adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nun kazanamaması ve Genel Başkanı olduğu İyi Parti'nin oylarının anketlere kıyasla 5-7 puan arasında oy

kaybetmesi üzerine uzun bir süre herhangi bir açıklama yapmadığı bilinmektedir. Seçimin ardından oluşan tablo partisinin içinde de farklı yorumların oluşmasına neden olmuştur. Seçim sonucunda yaşanan mağlubiyetin sebebini Meral Akşener'in altılı masadan kalkması ve sonrasında geri dönmeye başlayan analistler olduğu gibi Kemal Kılıçdaroğlu'nun zaten anketlerde de kaybettiğini ifade eden yorumlar da bulunmaktadır. Tüm bu gelişmelerin ardından yaklaşan yerel seçimler öncesi Meral Akşener sessizliğini bozarak gazeteci Fatih Altaylı'nın YouTube kanalına konuk olarak süreçle ilgili sorularını cevaplamıştır (Fatih Altaylı, 2023).

Tablo 2*Konuşma 2'nin Tematik Kurguları*

Özne	Zaman	Söylemsel teknikler
Biz	Onlar	Geçmiş – Genel seçim dönemi
İyi Parti	5 siyasi parti	Şimdi
Meral Akşener	Kemal Kılıçdaroğlu	Gelecek- Yerel seçimler
Partili arkadaşları	Seçmenleri	

Makro yapılar özne bazlı tematik kurgulara göre incelediğinde, mülakatın çalışmanın ilk bölümünde yer alan basın açıklaması gibi hazırlanmış bir metin üzerinden yapılmadığı bilinmektedir. Söylem, soru cevap üzerinden ilerleyen bir akış üzerine inşa edilmiştir. Ancak gündem ve sorulacak soruların niteliğine yönelik, elbette konuşmacının bir öngörüsünün olduğu düşünülmektedir. Özne kurgusu, Biz ve Onlar üzerinden örülmüş olsa da Biz çoğu zaman Ben/ Meral Akşener'dir. Ancak tüm kararları kendisinin tek başına almadığını belirttiği zamanlarda Genel İdare Kurulunu oluşturan arkadaşlarını da Özne konumunda kullanmıştır. Geçmişten bahsettiği zamanlarda, Biz öznesinin altılı masa ortaklarını ifade ettiği cümleler de mevcuttur. Ancak Altılı masanın kendisi dışında kalan 5 Siyasi Parti metnin çoğunluğunda Onlar konumunda yer almıştır. Hatta bu beş partinin liderlerinin tek başına Özne oldukları ifadeler de mevcuttur. Yine aralarından aday olan CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu olması sebebiyle Onlar'ın ifade edildiği cümlelerin öznesi konumundadır.

Zaman bazlı tematik kurguya göre, konuşmanın konusu özellikle Cumhurbaşkanlığı seçimi olmasından ötürü zaman kurgusu genellikle Altılı Masanın kuruluş çalışmalarından ve seçim döneminden "Geçmiş", yerel seçim hazırlıklarının yapıldığı dönemden "Şimdi" ve İttifakın ve İyi Parti özelinde planlarından bahsedildiği dönemse "Gelecek" olarak kurgulanmıştır. Örnek vermek amacıyla zaman zaman nispeten daha geçmiş bir dönemi temsil eden Alpaslan Türkeş, Aliya İzzet Begoviç gibi siyasi kişiliklerden, üniversitede hoca olduğu dönemlerden, İçişleri Bakanlığı yaptığı yıllardan bahsettiği örnekler de mevcuttur.

Tematik söylemsel tekniklere göre, konuşma incelendiğinde, metnin Akşener'in aldığı kararların gerekçelerini örneklerle anlatması, eylemlerini meşrulaştırması üzerine kurguladığı dolayısıyla Onlar olarak tanımlananların eylemlerinin de olumsuzlama yoluyla ifade edildiği görülmektedir. Ancak seçim sonucuna yönelik ifadelerde suçlamalardan ziyade sorumluluk aldığı da gözlemlenmektedir.

Makro yapılar tematik kurgulara göre yukarıdaki şekilde analiz edilmiştir. Makro yapılar incelenirken tematik kurgular başlığı altında olay sunumu ve sonuçları ile ardalın ve bağlam bilgisi analizlerine yer verilmiştir.

Olayın sunumu ve sonuçları değerlendirildiğinde, mülakat Fatih Altaylı'nın YouTube kanalında yayınlanmıştır. Söyleşinin İyi Parti Genel Merkezinde gerçekleştiği, programın başında Fatih Altaylı

tarafından ifade edilmiştir. Meral Akşener'in Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden sonra, basına ayaküstü verdiği kısa demeçleri dışında, konu ile ilgili detaylı biçimde görüşlerini ifade ettiği, gerekçelerini sunduğu ilk program olması açısından önemlidir. Mülakatın tamamı 1 saat 25 dakika 28 saniyeden oluşmaktadır. Ancak bu çalışmanın konusu olması itibariyle 14 Mayıs Genel Seçimleri döneminde Altılı Masa ile yaşadığı süreçleri değerlendirdiği 1 saat 11 dakikalık bölümün söylem analizi yapılmıştır.

Ardalan ve bağlam bilgisine göre; ardalan bilgisi, önceki bölümlerde de belirtildiği üzere olayların sosyal ve politik yönüne işaret etmektedir. Bir konuşmada konuşmacının içeriğe dair tüm detayları vermesi mümkün olamayacağından arka planı oluşturan anlamı çıkarmaya yönelik bir çalışmadır. Konuşmacı metni oluştururken tüm tarihsel süreci anlatması mümkün olmasa da bu detayları işaret edecek kimi göndermeler, imâlar yolu ile metnin çatısını kurgulamaktadır. Eleştirel söylem analizinde ardalan ve bağlam bilgisi, genel olarak metinlerde ya eksiltim yapılan ya da hiç verilmeyen bölümlerin incelendiği bölümdür. Olayı anlaşılır kılmak ve neden sonuç ilişkisi kurarak konuşmadaki gömülü ideolojinin çıkarılıp anlamlandırılmasını sağlamak için konuşmanın sosyal, politik ve tarihsel yönünü bilmek önem arz etmektedir (van Dijk, 1983, s. 54).

Bu çalışmanın ikinci bölümünde incelenen metnin bir mülakat olması, bu görüşmenin de internet üzerinden yayınlanacak olması sebebiyle, konuşmacının zamanla ilgili herhangi bir kısıtının olmadığı görülmektedir. Ancak elbette tüm konuşmacılar gibi Akşener'in de kendi gerekçelerini kendi bakış açısıyla dinleyicinin bilmesini istediği kadarını anlattığı söylenebilir. Konuşmanın başlangıcında samimiyetle tüm detayları anlatacağını kendisi vurgulamış, süreç içerisinde yaptığı görüşmeleri tarih, yer belirterek görüşmenin taraflarına dair isimler vererek dolayısıyla verdiği isimleri şahit tutarak anlattığı görülmektedir:

Yanımıza 5 kişi gittik oraya. Sayın Ensarioğlu'nu da aldık gittik. Orada da Sayın Kılıçdaroğlu, Kılıçdaroğlu'yla beraber teşkilat başkanı Sayın Kuşoğlu, işte Sayın Oğuz Kaan şey Sayın Selin Sayek Böke gibi arkadaş var böyle karşılıklı oturduk şey gibi şey gibi yani dış ilişkilerdeki bir durum gibi ve ben bir genel bir giriş yaptıktan sonra şu şunu söyledim (Fatih Altaylı, 2023).

Ardalan ve bağlam bilgisi dinleyicinin konuyu doğru anlaması açısından önemlidir. Konuşma sırasında Akşener, İmamoğlu ve Yavaş'ın Cumhurbaşkanlığı Yardımcısı olacakları teklifini Genel İdare Kurulu'na götürdüğünde üç arkadaşının bu teklife itiraz ettiğini belirtir:

Üç kişi hariç herkes bu fikri, yani kazanacak adaydan kazanacak formüle geçtik, bu formülün olması gerektiğini, üç kişi hariç yani o da Rıdvan Uz, Tolga Akalın, Bilge Yılmaz yani hiçbir şeye kalmadı hayırcı mıydı.. Ümit'le (Dikbayır) onun dışında bütün arkadaşlarımız evet dediler ve oradan bir karar çıktı. Belediye Başkanları geldi onlara da söyledik bunu sonra biz dördümüz buluşmak üzere... (Fatih Altaylı, 2023).

Meral Akşener'in bahsettiği isimlerden Ümit Dikbayır, seçim sonrası yaptığı açıklamalar nedeniyle bizzat Genel Başkanın sevki sonucunda İyi Parti Disiplin Kurulu'nca partiden ihraç edilmiştir. Bu isimlerin zikredilmesinden sonra Fatih Altaylı, Yavuz Ağırlioğlu'nun da evet diyenler arasında yer almadığını sormaktadır. Akşener'in bu soruya cevabı orada bulunduğu ve evet dediğine yöneliktir. Yavuz Ağırlioğlu'nun Altaylı tarafından gündeme getirilmesinin nedeni ise, Ağırlioğlu'nun Kılıçdaroğlu'nun adaylığının onaylandığı toplantıda bulunmasına rağmen, adaylık açıklamasının ardından, Kılıçdaroğlu'na oy vermeyeceğini söyleyerek partisinden istifa etmesinin hatırlatılmasıdır. Ancak bu detaylara sahip olan dinleyici/yorumcu sorunun neden sorulduğunu ve cevabın önemini anlayabilmektedir. Ardalan ve anlam bilgisi, van Dijk'in eleştirel söylem analizlerinde bu sebeple önem arz etmektedir.

Akşener'in mal varlığını açıkladığı bölümde ise, Tayyip Erdoğan'ın peşinde olduğunu MASAK'a araştırma yaptırdığını, oysa sadece dört adet mülke sahip olduğunu söylerken kullandığı, *Hırsız*

olsaydım Yalı'da otururdum, ifadesi de kabinesinde İçişleri Bakanı olarak görev yaptığı eski Başbakan Tansu Çiller'e bir gönderme olarak yorumlanabilir.

MHP'den gelen ittifak çağrısına hayır dendiğinde gelişen olayları anlatırken kullandığı, *Semih Bey'den kahve gelirse içinde zehir vardır. O yüzden cıs..* (Fatih Altaylı, 2023) ifadesinde adı geçen kişi MHP Genel Başkan Yardımcısı Semih Yalçın'dır. İttifak çağrısının reddedilmesi üzerine İyi Parti'yi siyasi nezaketsizlik ve seviyesizlikle suçladığı bilinmektedir.

Basın açıklamasının mikro yapıları, üç ana unsur üzerinden değerlendirilmiştir. Sentaktik çözümleme, sözcük seçimleri ve retorik unsurları bağlamında mülakat analiz edilmiştir. Analizler ve yorumlar, dönemin toplumsal ve siyasal gündemi üzerinden hareketle konjonktürel süreç ve tarihsel bağlam dikkate alınarak tartışılmıştır.

Sentaktik çözümleme, söylem içerisinde kullanılan cümlelerin nasıl kurulduğuna, öznenin nasıl konumlandırıldığına cümlelerin yapılarına bakılmaktadır. Aktif ya da pasif yapıyla kurulan bir cümlenin anlamı farklı olabilmektedir.

Ben adayla ilgili ne düşündüklerini sordu. Kendim gittim Deva partisine sordum. Ne dediler şimdi onlar, ben onu söylemem yani ama gittim ben kendi eylemlerini anlatabilirim. Neyse birdenbire bütün partiler aday önerisinde, aday kaç adaysa bunlar bir anket yapılınsın. Tabii her birimizde bir anket şirketi gösterelim onunla ortaklaşan adayı belirleyelim. Enteresan bir şey oldu birden konuşma çevrildi kim aday olsuna evrildi. Ben de aldım dosyamı peki o zaman size başarılar diliyorum dedi harda çıkma da durdurdular beni ondan sonra denildi ki madem böyle bir şey yaptınız yani bu yetkiyi... (Fatih Altaylı, 2023).

Akşener'in burada kendi eylemlerini anlatırken aktif cümleler kullandığı, kontrolün kendisinden çıktığını ifade ederken cümle yapısının edigene dönüştüğü görülmektedir.

Kelime Seçimleri açısından, Akşener mülakat esnasında Altılı Masaya Ekrem İmamoğlu ve Mansur Yavaş'ın isimlerini önerirken bizzat kelimelerin önemine vurgu yapmaktadır. Taraf değil taraftar kelimesini bilinçli olarak kullandığını konuşmasının içinde vurgulamaktadır:

Bizler de destekledik. Şimdi size bir sorum var. Bu iki arkadaşımız gerçekten yani bu morali bozuk seçmenin yanında yer aldığı ve taraftar haline geldiği bir pozisyona girdi, doğru gidiyor... Bakın taraf da değil taraftar kelimesini kullandım dolayısıyla bu iki arkadaşımızdan birini hangisiyse aday göstereceksiniz biz varız... (Fatih Altaylı, 2023).

Mansur Yavaş'a duyulan sempatiyi anlatmak için bölge ismi vermek yerine Selçuklu Coğrafyası'nda ifadesini kullanarak, Yavaş'ın ve kendisinin Milliyetçi seçmenine seslenirken, öte yandan Kürtler oy vermez dediler ama Hakkari'de bile Yavaş'ın aday olmasının istendiğinden bahsetmektedir.

Sayın Mansur Yavaş'a müthiş bir sevgi ve sempati olduğu hani İç Anadolu'da şimdi ve Selçuklu Coğrafyası'nda... Bu arada 20 Ocak 2020 de, bu arada masa kurulmak üzere.. İşte Şubat'ta kuruldu. Ben ilçe ilçe il il esnaf gezmeye başladım. Bu iki arkadaşı Antalya'da da söylüyorlar, Aksaray'da da söylüyorlar, Niğde'de de söylüyorlar, efendim Trabzon'da da söylüyorlar.. Ya her yerde söylüyorlar, Edirne'de de söylüyorlar. Şimdi bunu yavaş yavaş böyle dalga ama bildiğiniz nasıl bir şey, şimdi önce yavaş başlayıp sonra ben gezdikçe halk... hani deniyordu ya, işte bakın tekrar söylüyorum Hakkari'de Mansur Yavaş da söylendi. Evet yani öyle O'na Kürtler oy vermez falan diye bir durum yok... (Fatih Altaylı, 2023).

Masadan kalkmasının ardından muhalefete yakın basın organlarının kendisine hakaret ettiklerini ifade ederken, haberin retorikine dair tespitlerde bulunduğu görülmektedir. Kendisine yönelik yapılan bu haber dilini "pislik" ifadesiyle tanımlamaktadır:

Bir kişi benim namusuma şerefime aileme ima edilmedi, arkadaş! ve bunları da gördüm ben. İnanamazsınız mesela Tayyip Erdoğan'a anlaşmış diyebilirsiniz. Bu başka bir cümle 'yanladı' diyorlar. Seçilen kelimelerdeki pislikten bahsediyorum. Bu zaten öyledir şimdi gördüm ki iki taraf aynı ve bu bizi ne yaptı biliyor musunuz çelik etti (Fatih Altaylı, 2023).

Seçimin kaybedilmesinin ardından kendisini diğer beş partiden ayırt etmeden sorumluluk aldığını ifade ederken hiçbir yerde “onlar suçludur, Kemal Bey başarısız oldu demediğini” belirtmektedir. Seçimden sonra tavır değiştiren kesimi de yüz­süz olarak tarif etmektedir: *ama bir şey fark ettim %60'la seçimi kazanacağımızı kola şişesiyle kazanacağımızı iddia edenlerin ertesi sabah bir baktım Kemal Bey'i kıyma makinasından geçirdiklerini gördüm şimdi böyle bir yüz­süzlük var bu ülkede* (Fatih Altaylı, 2023).

Seçim çalışmalarında Millet İttifakı'nın iller özelinde Çankırı ve Eskişehir'i örnek göstererek ittifak ruhuna uygun davranmadığını, ancak Cumhur İttifakı'nın seçim boyunca birlikte hareket ettiklerini belirtmiştir. “O taraf” olarak tanımladığı Cumhur İttifakı için *onların hissi bir durumu olduklarını sanıyordum ama o tarafta bir 'rasyonelite' var* diyerek açıklamaktadır. Yine illerden örnekle seçim günü Bursa'da ittifak ortağı olan CHP'li Nilüfer Belediyesi'nin İyi Partili seçim görevlilerine kumanya göndermediğini anlattığı bölümde onları “hoyrat, sert ve kaba” olarak nitelemiştir.

İttifak içinde yer almayacaklarını anlattığı bölümde, program yayınlandıktan sonra ne annesinin ne babasının kalacağını ifade ederek bir linç kampanyası ile karşı karşıya olduğunu ve buna da hazır olduğunu söylemiştir. Hatta canı isteyen istediğini yapabilir diyerek “Onlar” a meydan okuduğu da söylenebilir. Kendisini 2018'de Fetöçülük ile suçlayan, 2023 seçimlerinde PKK ile iş birliği yaptıkları gerekçesi ile terörist ilan edenlere açıkça “*bunu söyleyen şerefsizdir, namussuzdur*” demektedir. Aynı şekilde Altaylı'nın milletvekilliklerinin satıldığı iddiasına karşılık *bunu söyleyen ve ispatlamayan namussuzdur, şerefsizdir...Her şeyin takip edildiği, telefonların dinlenebildiği bir dünyada yer satmaya kalkmak ahmaklıktır salaklıktır* (Fatih Altaylı, 2023) cevabını vermektedir. Dolayısıyla iddia sahiplerine ağır ithamlarda bulunarak iddialarını ispatlamaya davet ettiği söylenebilir.

Erken seçim iddialarıyla ilgili olarak Akşener, Erdoğan'ın belki seçimlere bir sene kala bir seçim düzenleyebileceğini söylerken *bence bir yıl bir erken seçim olma ihtimali olabilir çünkü tekrar seçilmek için onu yaptırabilir ama bir sürü seçtirmek için yapılabilir o yani o tarz bir üçkâğıt üzerinden olabilir*, ifadelerini kullanmıştır. Altaylı'nın üç kâğıt tabirinden rahatsız olması ve kendisini düzeltme girişimine, *siyasi üçkâğıt diyelim, siz demediniz ben dedim tamam neyse televizyon kapatılmayacak Youtube'da zaten* (Fatih Altaylı, 2023) diyerek bir ana akım medya eleştirisi yapmış olduğu görülmektedir. Akşener'in konuşması sözcük seçimleri açısından incelendiğinde, irticalen yaptığı konuşmalarda dahi her bir kelimeyi, bağlacı, sıfatı, deyimini bilinçli ve amaçlı olarak kullandığını söylemek mümkündür.

Mülakatın retoriği incelendiğinde, Meral Akşener'in mülakatta anlayışlı bir biçimde sorumluluk alarak ve hatalarıyla yüzleşerek vermiş olduğu cevapların, seçmenine güven verme çabası olduğu söylenebilir. Tarihten referanslarla konuşarak yer yer Alpaslan Türkeş, Teoman Koman gibi kendi seçmenin güvendiği isimlerden alıntılar yapması, her anlattığı olayı yer zaman bildirerek ve katılımcıların ismini tek tek sayarak onları da şahit tutması, seçmenle ilişkisini yeniden inşa etme çabası olarak yorumlanabilir.

Nitekim Aliya İzzet Begoviç'in şiirsel bir sözünü iki kez alıntıladığı görülmektedir. *Biz ne zaman ölürüz? Savaşı kaybedince değil düşmanımıza ya da rakibimize benzerliğimiz zaman...* (Fatih Altaylı, 2023) sözünü ilk kullandığında muhalif kesimi, muhalif medyayı ve Altılı Masa'daki ortaklarını eleştirdikleri iktidara benzemekle suçlamaktadır. Bugünkü medyayı eleştirirken, geçmişte kendisini eleştiren medya mensuplarının, Fatih Altaylı'yı da dahil ederek, o zamanın medyasının ne kadar namuslu olduğunu ifade etmektedir. Akşener, kendisinin Zeyna'ya benzetildiğini de söylemektedir. Zeyna, Yunan mitolojilerinden esinlenerek yaratılmış savaşı bir dizi karakteridir. Akşener'in, *elinde kılıç olan bir kadındı* diyerek, kendisine atfedilen Zeyna benzetmesinden mutlu olduğu söylenebilir:

Biz sizlerle kavga ettik zamanında... hatırla ya ama ne.. ne namuslu adamlarsınız arkadaş ne namuslu adamlarsınız siz ya gerçekten, ne benim namusuma, ne şerefime, ne aileme, ne oğluma, ne kocama tek laf etmediniz. Diye diye Zeyna dediniz ya... Zeyna da elinde kılıç bir kadındı. (Fatih Altaylı, 2023).

Yukarıdaki örnekte olduğu gibi Akşener, metnin tamamında namus vurgusu yapmaktadır. Hayatında eşi ve oğlundan başka bir erkek olmadığını ifade etmektedir. *Malım belli mülküm belli. Hayatımda dediğim gibi kocam ve oğlumun dışında erkek yok...* (Fatih Altaylı, 2023).

Akşener'in, herkesin kendisine abla diye hitap ettiğini söyleyerek, retorik unsurlarından Ethos'u metin içinde inşa etmeye çalıştığı söylenebilir. *Murat Ağirel aradı. Yakındırlar... Dedi ki abla böyle böyle böyle... Herkes bana abla diyor...* (Fatih Altaylı, 2023).

Konuşmanın içerisinde yaşadığı mağduriyetleri anlatarak dinleyicinin duygularına hitap ettiği bölümlerin de mevcut olduğu görülmektedir: *Bedeller ödedik, evim basıldı... ya arkadaşlarım çoluk çocuğu işten atılıyor yani bakın sadece bende değil... Yani arkadaşlarım benim çocuklar işten atıldı ya. Oradan oraya sürüldüler. Dolayısıyla şu bile bir karine, dolayısıyla biz bir iddiayla yola çıktık ama önce şu sistemin değişmesi açısından...* (Fatih Altaylı, 2023).

Semih beyin elinden kahve gelirse içinden zehir çıkar, cümlesi de bu mağduriyetlerin akabinde MHP'den gelen teklifleri samimi bulmadığını göstermektedir. *Ümit Özdağ'ın devlete duyduğu saygının fitresi hepimize yeter* (Fatih Altaylı, 2023) cümlesinin ise partisinden ayrılarak yeni bir parti kurmuş Ümit Özdağ'ı eleştirirken bile O'na hakkını teslim ettiğine dair bir ifade olduğu söylenebilir.

Meral Akşener'in seçimden sonra verdiği mülakat söylemsel teknikler ve retorik kullanımı açısından ele alındığında, Akşener'in verdiği kararları ve seçim sonrası yaşananları kendi perspektifinden değerlendirdiği ve savunmacı bir söylem kullandığı görülmektedir. Mülakatın makro yapıları Kemal Kılıçdaroğlu'nun yenilgisi ve İyi Parti'nin aldığı kötü seçim sonuçları üzerinden oluşturulmuştur. Akşener'in "biz-onlar" arasındaki dil kullanımı seçim sonrası değişmiş, geleceğe yönelik ikna ve meşrulaştırma stratejileri kullanılmıştır.

5. Sonuç

Akşener'in Basın açıklaması, genel olarak kronolojik bir sıralama üzerine oturtulmuştur. Zaman teması, dün / bugün / gelecek olacak şekilde metnin tamamında var olduğu gibi, her bölümde hatta her cümlede kendini göstermektedir. Geçmişte olduğu, şimdi olduğu ve gelecekte de olacağı ifadeleri her başlık için özellikle vurgulanmıştır. "Biz" öznesinin geçmişten günümüze doğru geçişinde Meral Akşener'den İyi Parti'ye doğru bir evrilmesi söz konusudur. Hatta çoğu zaman Türk Milleti ile kendisi arasında bir özdeşim kurduğu söylenebilmektedir. Türkiye'nin 2002'den başlayarak yaşamış olduğu kırılım noktalarının adını anmadan sadece tarihlerini vererek, yani AKP'nin kuruluşu, Gezi olayları, 15 Temmuz darbe girişimi, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Referandumu gibi olayları tarif etmektedir. Bu kronolojik sıralamayı AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılından başlatmaktadır. O tarihte İyi Parti kurulmuş olmadığından 'Biz' ile tarif edilen kimi zaman Akşener'in kendisi kimi zaman da İyi Parti'dir. Metnin tamamında yer alan özne teması, Biz ve Onlar ayrımını net bir şekilde hissettirmektedir. 'Onlar'la ifade edilen kimi kısımlarda iktidar kimi kısımlarda Altılı Masa'nın diğer ortaklarıdır. 2023 seçimlerini Cumhuriyet'in yeniden kuruluşu gibi hatta bir seçim değil de Kurtuluş Savaşı gibi tarif etmektedir. Atatürk nasıl ki 100 yıl önce bir kurtarıcı olarak geldi ise bu vazifenin şimdi Mansur Yavaş ya da Ekrem İmamoğlu'na verildiğini ifade etmektedir.

Metinde anlamı güçlendirmek hatta seçmenine Altılı Masa'dan ayrılışının haklı gerekçelerini sunmak amacıyla kelime seçimi ve cümle yapıları özenle seçilmiştir. Aristo retorikini oluşturan Ethos, Pathos ve Logos'un tüm unsurlarını metnin tamamına yedirmiştir. Tarihi referans noktalarını özellikle seçmiş, kıyaslar üzerinden Biz/Onlar ayrımını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Kendisinin geçmişte ne ise bugün de aynı noktada yani güvenilir olduğu vurgusunun her paragrafta tekrar ettiği görülmektedir.

Deyimler ve metaforlar, tarihi karakterler ve olaylar aracılığıyla dinleyicisinin duygularını harekete geçirmeye çalışmış olduğu görülmektedir. Özellikle karşısında yer alan 'Onlar'dan bahsederken kelime seçimlerinin daha sert olduğu net bir biçimde ifade edilebilir.

Çalışmanın ikinci bölümüne konu olan röportajında Akşener, ilk bölümde yer alan Altılı Masa'dan ayrılmasına dair yaptığı basın açıklamasına atıf yapmaktadır. Bizzat kendisinin yazdığı iki farklı metin bulunduğunu söyleyerek, bu iki metni canlı yayına çıkmadan önce Genel İdare Kurulu ile paylaştığını belirtmektedir. Genel İdare Kurulu'nun içeriği daha sert olan açıklamayı seçmesi sonucunda, bu metinle basının karşısına çıktığını ifade etmektedir.

Aynı konuşmacının altı ay arayla yaptığı iki açıklama arasında oldukça büyük farklar vardır. İkinci bölümde verdiği metin, mülakat olması nedeniyle daha çok detayın yer aldığı bir metindir. Bu nedenle ilk konuşma kadar örtük ifadelerle yer verme gereği duymadan olayları tarih, isim ve yer vererek anlatmaktadır. Birinci metinde olduğu gibi; "özne tema kurgu" Biz ve Onlar üzerinden kurulmuştur. Biz ve Onlar özneleri bağlamına göre farklılıklar göstermektedir. Sentaktik çözümlemesi yapılan metnin onlar öznesine sahip olanlarının edilgen yapılar olduğu, kendisinin özne konumunda kurulduğu cümlelerin ise etken fiillerden oluştuğu söylenebilir.

Altılı Masa'dan ayrılması konusunda yaptığı açıklamada ilk metindeki sertliğin kaybolduğunu söylemek mümkündür. Seçim sonuçlarını değerlendirirken kimseyi suçlamadan, sorumluluğu paylaşarak bir değerlendirme yapmıştır. Ancak ilk metinde Cumhurbaşkanı aday olmaları konusunda açık çağrı yaptığı isimlerin aday olmaları durumunda seçimi kazanabilecekleri iddiasına sahip olduğu söylenebilir. Soru cevap şeklinde ilerleyen bir konuşma olmasına rağmen, sözcük seçimlerinin dikkatlice yapıldığını söylemek mümkündür. Konuşması sırasında bu detayı kendisi de ifade etmektedir. Seçmenin kendilerini cezalandırdıklarının farkında olduğu sıklıkla belirtmektedir. Siyasi tecrübesinden, İçişleri Bakanlığı yaptığı dönemden, üniversitede hoca olduğundan özellikle bahsederek döneme ilişkin örnekler vermektedir. Seçmenlerinin yerel seçimlerde oy tercihlerini etkilemek amacıyla, milliyetçi kesimlerin kanaat önderleri kabul edilebilecek siyasi figürlere yakınlığını, onların da içinde bulunduğu olayları anlatmaktadır. Geçmişini referans olarak tutup, gelecek ile ilgili planlarını anlatmaktadır.

Bu çalışma, Akşener'in Millet ittifakı ile olan ilişkisine odaklandığından yalnızca iki konuşması ile sınırlandırılmıştır. Akşener'in ittifaktan ayrılmasının ve ittifaka tekrar katılmasının, sonrasında 31 Mart 2024 tarihinde gerçekleşen yerel seçimlere ittifaktan bağımsız bir şekilde girmesinin seçim sonuçlarına nasıl yansıdığı başka bir araştırmanın konusunu oluşturabilir.

Kaynakça

- Aristoteles. (2013). *Retorik*. Yapı Kredi Yayınları.
- Aziz, A. (2013). *Siyasal iletişim*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Barlett, L., & Vavrus, F. (2021). *Nitel araştırmalarda örnek olay yöntemi*. Anı Yayıncılık.
- Bayır, B. (2023, Mart 6). Kriz aşıldı, Akşener masaya döndü [Video]. Medyascope.
<https://medyascope.tv/2023/03/06/kriz-asildi-aksener-masaya-dondu/>
- Bekiroğlu, O. (2020). *Türkiye'de siyasal iletişim tek parti'den çok partili döneme*. Literatürk Yayınları.
- Binark, M. (2007). *Yeni medya çalışmaları*. Kalkedon Yayınları.
- Çakmak, F. (2019). Medyada dezenformasyon sorunsalı ve manipülasyonun gücü: ideoloji ve söylem açısından seçim haberlerinin siyasal iletişimdeki rolü. *Selçuk İletişim*, 12 (2), 1127-1154.
<https://doi.org/10.18094/josc.596861>
- Çankaya, E. (2019). *Siyasal iletişim Dünya'da ve Türkiye'de*. İmge Kitabevi.
- Fatih Altaylı (2023, Eylül 6). *Bundan Sonra İttifak Mümkün mü?* [Youtube].
<https://www.youtube.com/watch?v=tQzywBuB8Xs&t=1s>
- Gazete Duvar. (2023, Ocak 31). *Ortak politikalar mutabakat metni*. Gazete Duvar.
<https://s.gazeteduvar.com.tr/storage/files/documents/2023/01/30/mutabakatname-alti-masa-uhQH.pdf>
- Göksu, O. (2019). Medyatik bir siyasal söylem örneği: balkon konuşmalarının içerik ve söylem analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (62), 1289-1303. 10.17719/jisr.2019.3138
- Güngör, N. (2016). *İletişim kuramlar yaklaşımlar*. Siyasal Kitabevi.
- Jowett, G. S., & O'Donnell, V. (2017). *Propaganda ve ikna*. Artes Yayınları.
- Kılıçarslan, E. (2022). Siyasal İletişim Bağlamında Muhafazakâr Kadın Liderlerin İdeolojik Söylemleri *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 6 (15), 60-77.
- Köker, E. (2016). *Politikanın iletişimi, iletişimin politikası*. İmge Kitabevi.
- Lilleker, D. G. (2013). *Siyasal iletişim temel kavramlar*. Kaknüs Yayınları.
- Mutlu, E. (2017). *İletişim sözlüğü*. Ütopya Yayınları.
- NTV. (2023, Mart 3). *Meral Akşener 6'lı masadan kalktı: Dayatmaya boyun eğmeyeceğiz* [Video].
<https://www.ntv.com.tr/2023-secim/meral-aksener-6li-masadan-kalkti-dayatmaya-boyun-egmeyecegiz,8IBE2QotNUivZs7Zf5U63A>
- Özçetin, B. (2021). Medyatikleşme ve gösteri çağında siyasal iletişim: yeni mecralar, yeni aktörler, yeni kurallar. Y. Ç. Ünlü, & İ. Özdemir (Ed.), *Siyasal iletişim politik olamı düşünmek ve araştırmak* (ss. 9-32). Siyasal Kitabevi.
- Özer, Ö. (2022). Eleştirel söylem çözümlemesi: haber örnekleri üzerinden bir inceleme. *Etkileşim Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (9), 36-54.
<https://doi.org/10.32739/etkilesim.2022.5.9.154>
- Özüdoğru, M. (2016). *Eleştirel söylemden eleştirel okumaya*. Anı Yayıncılık.

Tokgöz, O. (2014). *Siyasal iletişimi anlamak*. İmge Kitabevi.

Tokgöz, O. (2015). *İletişim kuramlarına anlam vermek*. İmge Kitabevi.

Ünür, E. (2024). Siyasal pazarlama süreçlerinde dijital kampanyalar: 2023 Cumhurbaşkanlığı seçimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (1), 139-176. <https://doi.org/10.16953/deusosbil.1375357>

Van Dijk, A. T. (1983). Discourse analysis: Its development and application to the structure of news. *Journal of Communication*, 33 (2), 20-43. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1983.tb02386.x>

Van Dijk, J. (2004). Digital media. D. M. John D.H. Downing (Ed.), *The sage handbook of media studies* (ss. 145-163). Sage Publications.

Van Dijk, J. (2010). Söylem ve iktidar. Ayşe Çavdar Aylin B. Yıldırım (Ed.), *Nefret suçları ve nefret söylemi* (ss. 9- 41). Hrant Dink Vakfı Yayınları.

Yeğen, C. (2022). *Siyasal iletişim propaganda ve ulusal kimlik*. Kriter Yayınları.

Yeğin, M. O. (2023). Nefret söylemi bağlamında Youtube: 'komik' etiketli video paylaşımları üzerine bir inceleme. M. Temel, & Ö. F. Koçak ;(Ed.), *Dijital çağda iletişim, kültür ve medya II* (ss. 115-144). Çizgi Yayınevi.

Zeybek, B. (2022). *Siyasal reklam ikna ve retorik*. Beta Yayınları.

Makale Bilgi Formu

Yazar Onayı: Makale tek yazarlıdır. Yazar, makalenin son halini okuyup onaylamıştır.

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Telif Beyanı: Yazar dergide yayınlanan çalışmasının telif hakkına sahiptir. Bu çalışma CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Destek/Destekleyen Kuruluşlar: Bu araştırma için herhangi bir kamu kuruluşundan, özel veya kâr amacı gütmeyen sektörlerden hibe alınmamıştır.

Etik Onay ve Katılımcı Rızası: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunmaktadır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.